

средствено, а чрез работниците. Той организира производствения процес, ръководи го и го контролира. Освен това ролята на инженерно-техническият персонал в организирането и нормалното протичане на производствения процес непрекъснато се увеличава. Има стремеж да се намали разликата в квалификацията между работниците и инженерно-техническият персонал чрез издигане на работниците до равнището на инженерно-техническият персонал. В отделните производства инженерно-техническият персонал има различен относителен дял спрямо общия персонал и спрямо работниците и изчислената производителност на труда на един работник и общо на работниците и инженерно-техническият персонал могат взаимно да се допълват и да разкриват качеството на организацията на производствения процес.

При отчитането на производителността на труда в промишлеността възниква и проблемът за избора на измерител, с който трябва да се изрази произведената продукция, тъй като производителността на труда е отношение между произведената продукция и времето, употребено за нейното изработване.

Произведената продукция може да се изрази по няколко начина: първо — натурално, като се даде в нейните обичайни мерки — литър, метър, килограм, бройка и т. н. Второ — произведената продукция може да се изрази чрез времето, употребено за нейното изработване, а именно като се посочат колко нормочасове са вложени от даден работник, бригада или предприятие за произвеждането ѝ. Произведената продукция може да се изрази и стойностно, като се посочи на каква сума възлиза.

При изчисляване на производителността на труда, когато обемът на произведената продукция се изразява в натурално изражение, се установява какво количество потребителни стойности са създадени за определено време. Чрез този така наречен натурален метод за изчисляване на производителността на труда се добива най-добра представа за постигнатата производителност на труда в отделното предприятие. Безспорно е, че този метод не може да се приложи в предприятия с разнородна продукция, например машиностроителни предприятия, металообработващи предприятия, консервни, химически и други, където произвежданата продукция е твърде разнообразна по вид и качество. Той може да се приложи в предприятия с качествено еднородна продукция като например електроцентрали, каменовъглени мини, рудодобивни предприятия, захародобивни заводи, спиртоварни, тютюневи предприятия, тухларни и други. Трябва да подчертаем обаче, че този метод за отчитане на производителността на труда не намира необходимото приложение в действителната отчетност. Той се е запазил едва ли не само за вътрешни нужди в отделни предприятия. Въведената преди години практика да се осигуряват данни с ежемесечната отчетност за производителността на труда в натурално изражение по отделни предприятия и отрасли с еднородна продукция се изостави. А не е безинтересно да се знае например какъв добив на каменни въглища е постигнат от един работник в отделните каменовъглени мини, или какво количество електроенергия е произведено от един работник в парните електроцентрали и т. н.

Не намира достатъчно приложение в действителната отчетност и трудовият метод за отчитане производителността на труда. За сега неговото прилагане се ограничава почти изключително в машиностроителните предприятия за отчитане достигнатата производителност на труда